

3. ZVUK

1

2

2

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

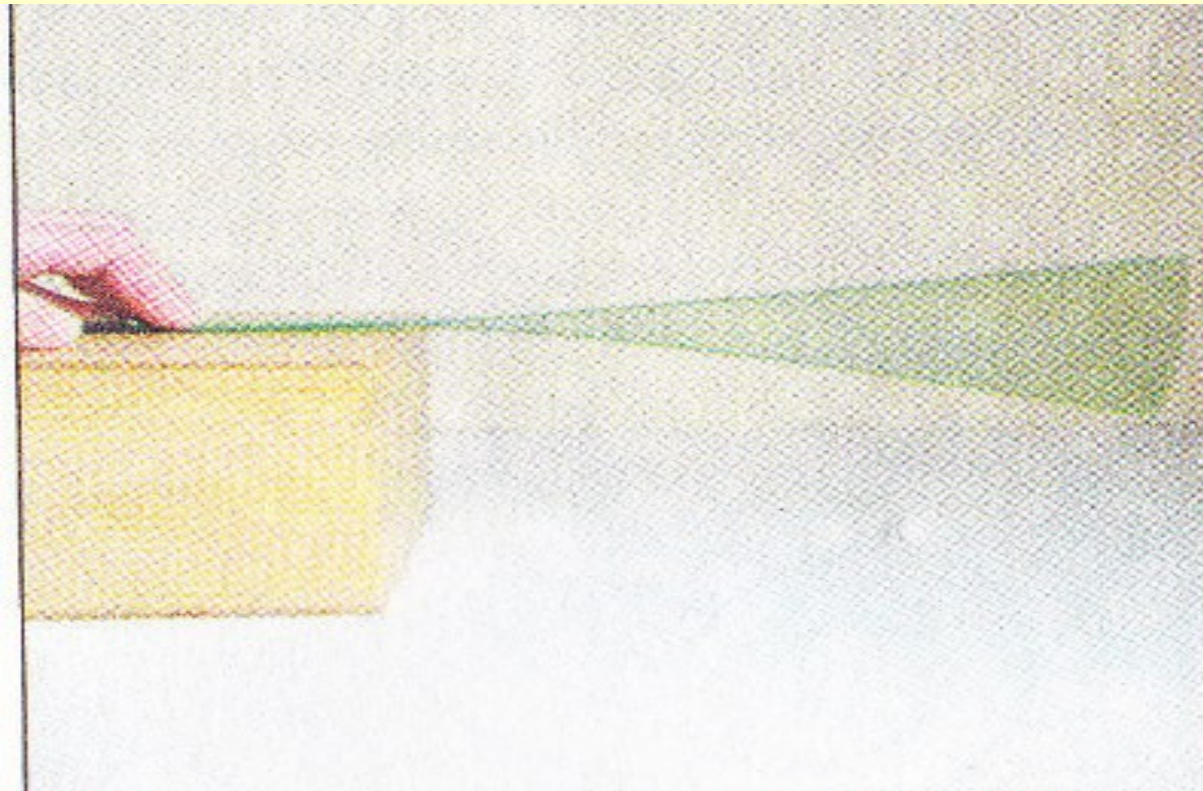
14

15

OTÁZKA 1

Jak vzniká zvuk (co je to zvuk) a jaká musí být tělesa, a by zvuk vydávala?

Jak nazýváme tělesa, která zvuk vydávají?

Odpověď 1

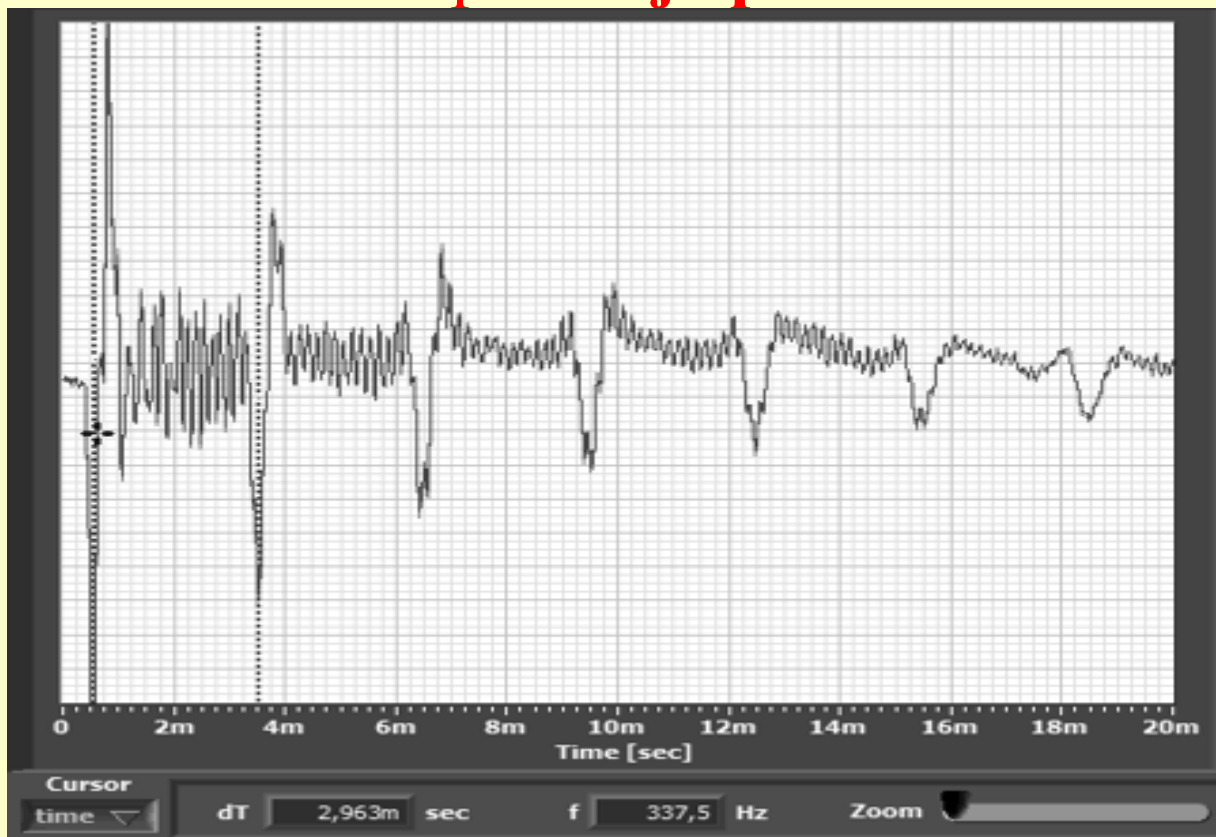
Jak vzniká zvuk (co je to zvuk) a jaká musí být tělesa, aby zvuk vydávala?

Zvuk vzniká kmitáním – chvěním **pružných** těles

Zvuk šířící se ve vzduchu nebo v kapalině je **podélné vlnění**.

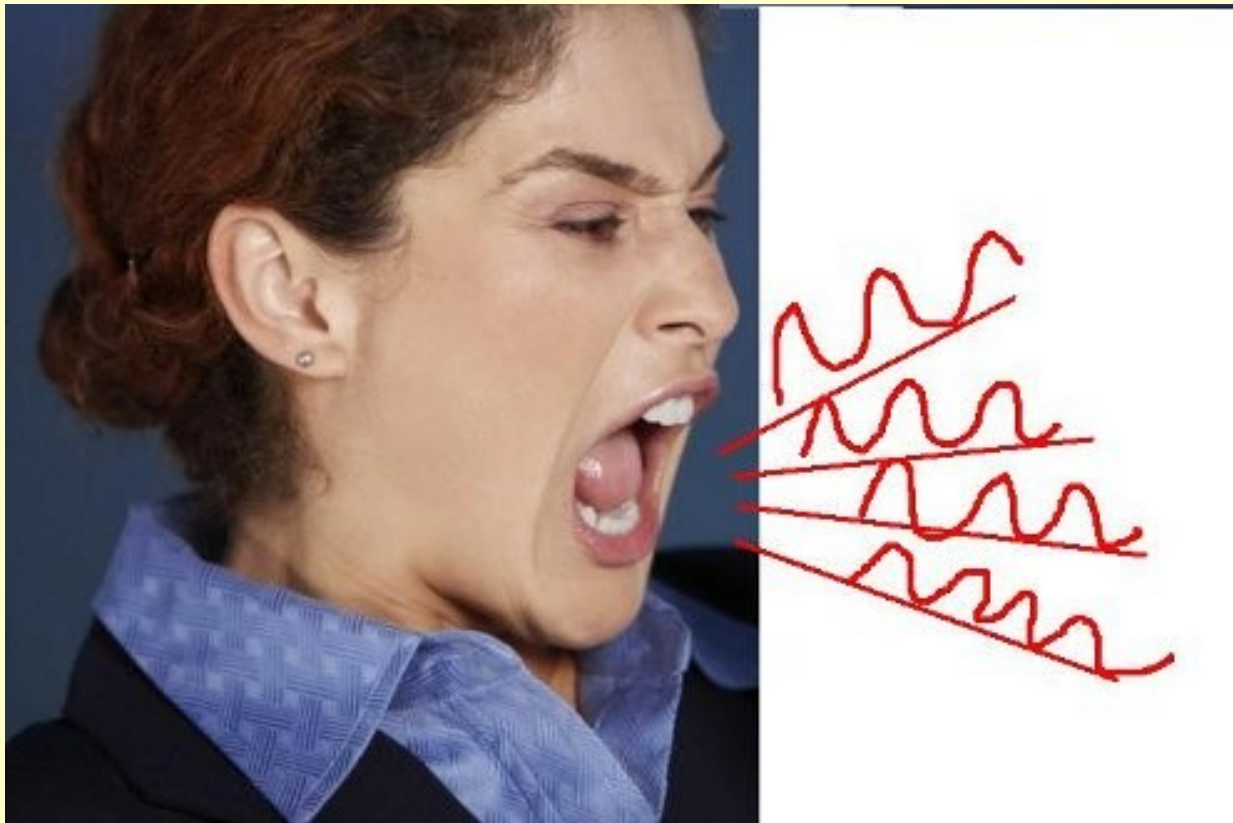
Jak nazýváme tělesa, která zvuk vydávají?

Zdroje zvuku

OTÁZKA 2

Existuje místo, kde se zvuk **nemůže šířit**?
Jaké místo to je a proč se tam zvuk nešíří?

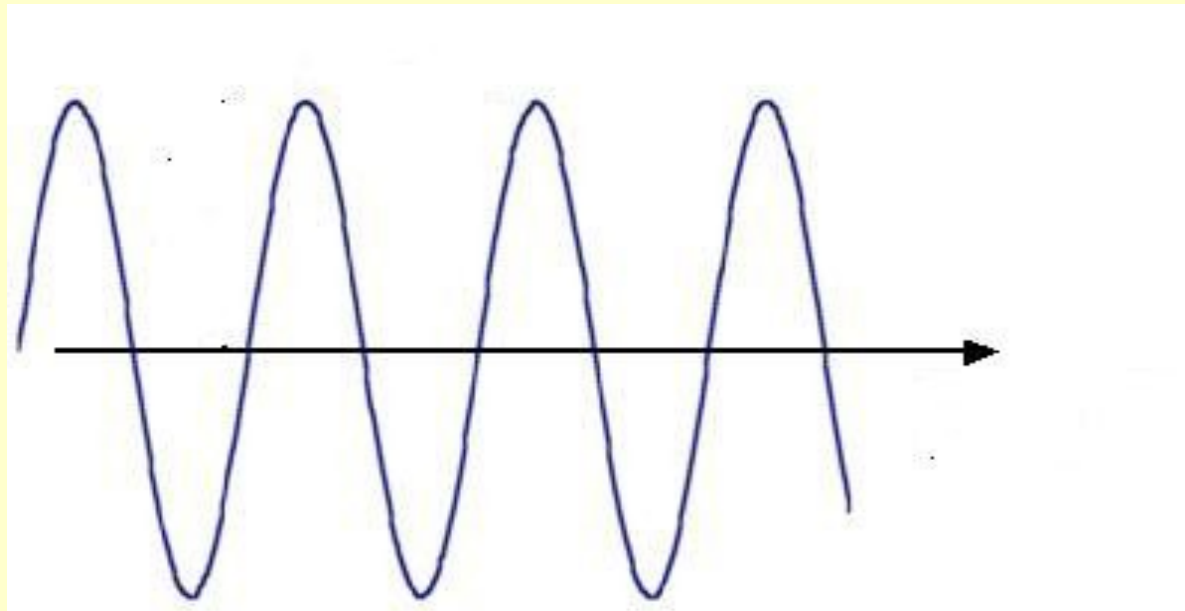
Odpověď 2

Existuje místo, kde se zvuk **nemůže šířit**?

ANO

Jaké místo to je a proč se tam zvuk nešíří?

Jedná se o vakuum. Zvuk se může šířit pouze v látce, jedná se o podélné vlnění, zvuk se šíří stlačováním (zhušťováním) a zřed'ováním částic látky, kterou prochází... kde nejdou částice...

OTÁZKA 3

Který projev bouřky můžeme považovat za zvuk? Jakou rychlostí se šíří v porovnání s rychlostí světla (blesku?).

Uveď obě veličiny...

Šíří se zvuk ve všech látkách stejnou rychlostí?

Odpověď 3

Který projev bouřky můžeme považovat za zvuk?

HROM

Jakou rychlostí se šíří v porovnáním s rychlostí světla (blesku?).

Rychlost světla: $c = 300\,000\,000\text{ m/s}$

Rychlost zvuku (zvukových vln) $v = 340\text{ m/s}$

Šíří se zvuk ve všech látkách stejnou rychlostí?

NE

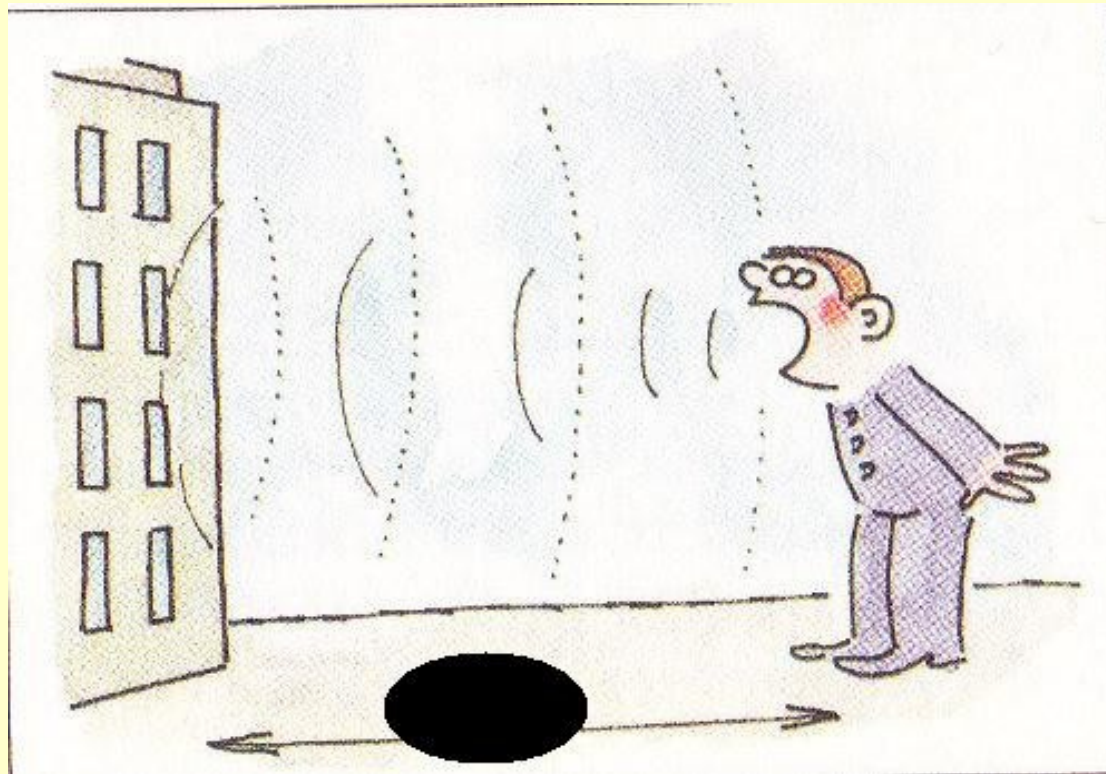

OTÁZKA 4

Zvuk je vlnění a na rozhraní dvou prostředí (vzduch- dům, skála) se odráží (podobně jako světlo).

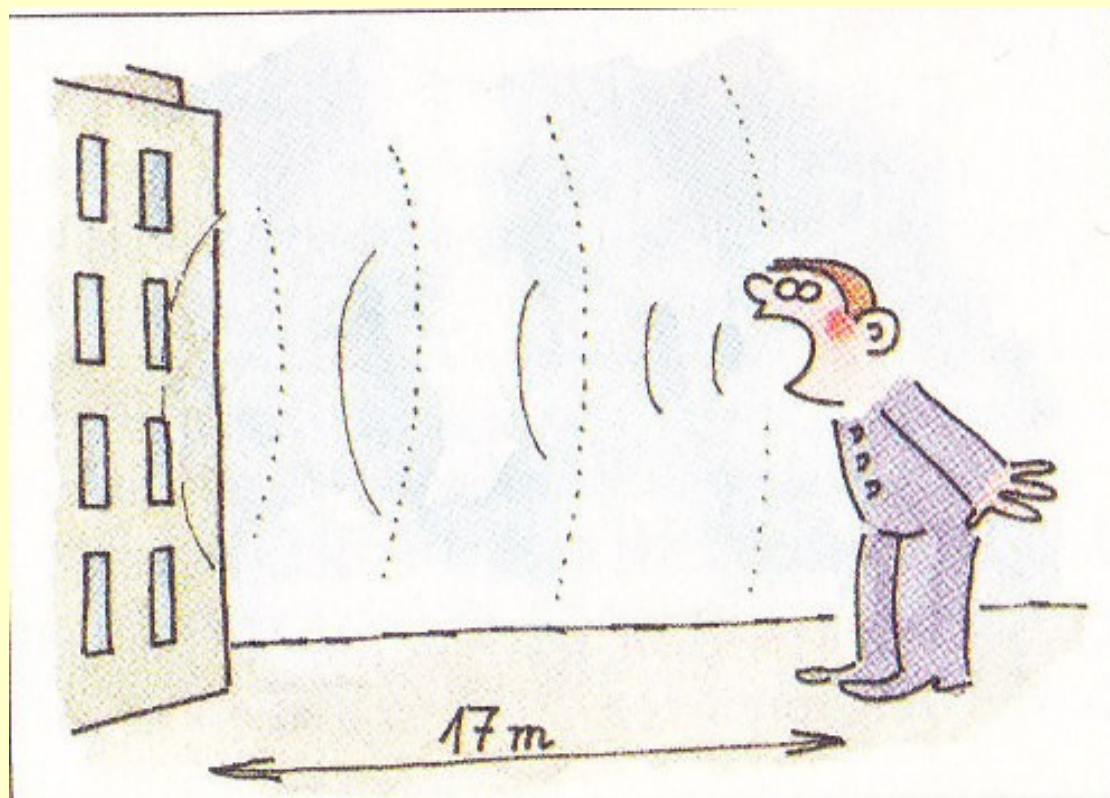
Jaká je standardní vzdálenost, kdy slyšíme dva zvuky- tedy původní i ten odražený za sebou?

Odpověď 4

Zvuk je vlnění a na rozhraní dvou prostředí (vzduch- dům, skála) se odráží (podobně jako světlo).

Jaká je standardní vzdálenost, kdy slyšíme dva zvuky- tedy původní i ten odražený za sebou? - **17 m**

OTÁZKA 5

Bylo zjištěno, že lidé vnímají zvuk jen o určité frekvenci,
v rozmezí od : ?

Odpověď 5

Bylo zjištěno, že lidé vnímají zvuk jen o určité frekvenci,
v rozmezí od : 16 Hz do 20 000 Hz

Nejvyšší citlivost má lidský sluch na frekvence od 2 000 Hz
do 4 000 Hz.

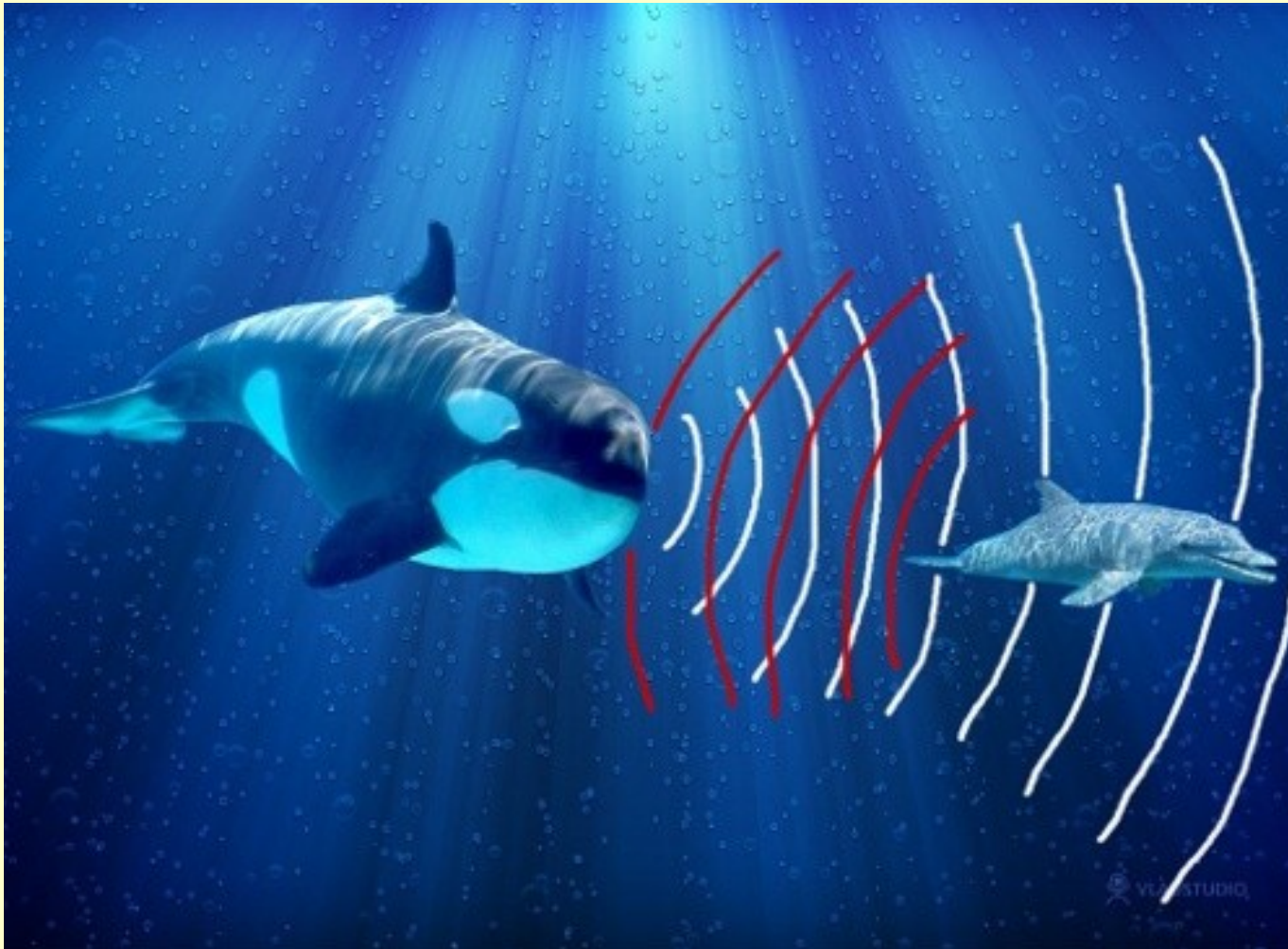
Vysoké frekvence vnímáme jako vysoké tóny (20 000 Hz) ,
nízké frekvence jako nízké tony (16 Hz)

OTÁZKA 6

Zvuk o frekvenci nižší než 16 Hz nazýváme ?

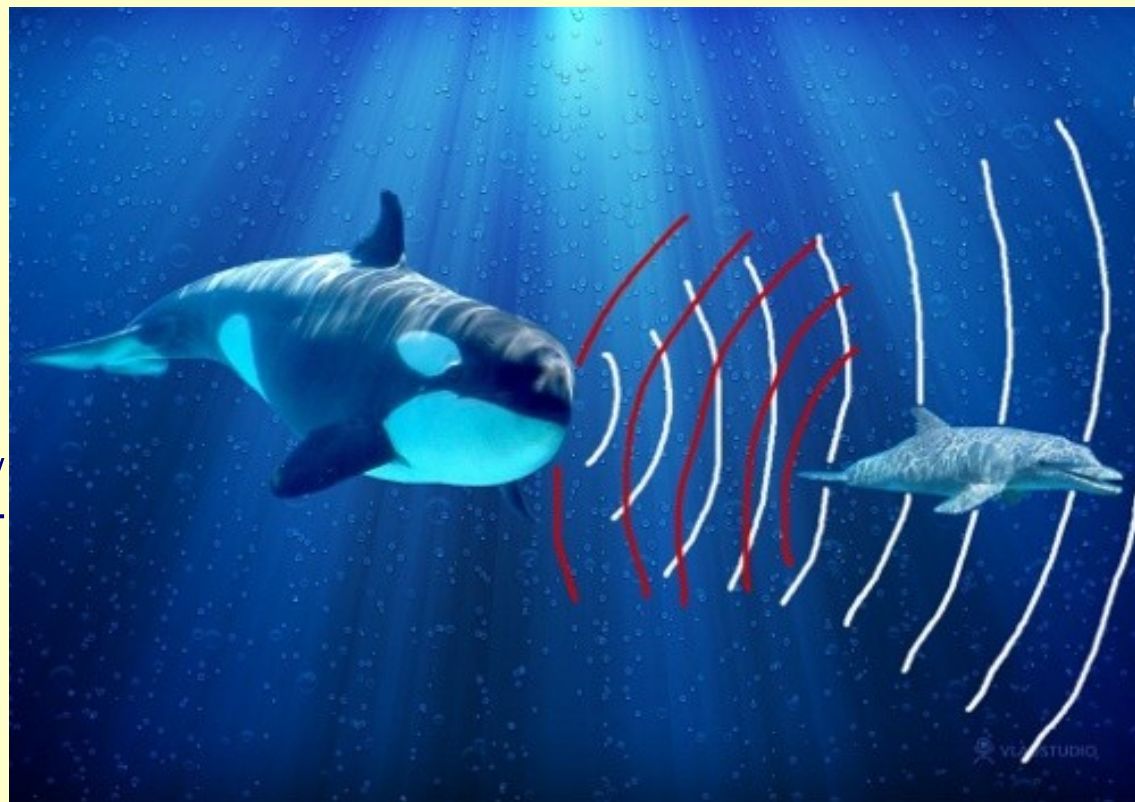
Odpověď 6

Zvuk o frekvenci nižší než 16 Hz nazýváme ? **INFRAZVUK**

Domníváme se, že někteří živočichové – sloni, velryby, nosorožci i hroši používají infrazvuk k dorozumívání.

Jedná se o zvuk o velmi nízkém kmitočtu (frekvenci), který lidské ucho nezaznamená, může nám ale způsobit závratě...
více:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Infrazvuk>

OTÁZKA 7

Zvuk o frekvenci vyšší než 20 000 Hz nazýváme?

Odpověď 7

Zvuk o frekvenci vyšší než 20 000 Hz nazýváme?

ULTRAZVUK

- má velkou prostupnost pevnými látkami, využívá se v průmyslu k zjišťování prasklin a poškození
- v lékařství – ke kontrole plodu v těle, ale i k drcení ledvinových kamenů atd...

OTÁZKA 8

Hlasitost zvuku je síla zvuku-vnímaná energie zvuku .
V jakých jednotkách ji udáváme? Je citlivost vnímání zvuků u všech lidí stejná?

Odpověď 8

Hlasitost zvuku je síla zvuku- vnímaná energie zvuku.

V jakých jednotkách ji udáváme? **DB (decibel)- „jednotka hlasitosti“**

Je citlivost vnímání zvuků u všech lidí stejná? **Ne, liší se**

OTÁZKA 9

Doplň do tabulky chybějící údaje:

Následující tabulka uvádí přehled hlasitosti některých zvuků:

Druh zvuku:	Hladina intenzity zvuku v dB:	Poznámka:
úplné ticho		hranice slyšitelnosti
šum listí, volná příroda	20	odpočinek, spánek
tichý šepot, tikot hodin, tichý rozhovor	30	
zeslabený reproduktor	50	
hlasitý hovor, hluk v obchodě	60	
osobní automobil, zvonek telefonu	70	
vysavač, motocykl s tlumičem výfuku	80	dlouhodobé působení – částečné poškození sluchu
nákladní automobil, rušná ulice		nepříjemný pocit v uších
hlasitá hudba, automobilová siréna	100	
rockový koncert, sbíječka		nebezpečí poškození sluchu
proudové letadlo	130	bolest v uších
startující raketa	140	trvalé poškození sluchu

Odpověď 9

Následující tabulka uvádí přehled hlasitosti některých zvuků:

Druh zvuku:	Hladina intenzity zvuku v dB:	Poznámka:
úplné ticho	0	hranice slyšitelnosti
šum listí, volná příroda	20	odpočinek, spánek
tichý šepot, tikot hodin, tichý rozhovor	30	
zeslabený reproduktor	50	
hlasitý hovor, hluk v obchodě	60	
osobní automobil, zvonek telefonu	70	
vysavač, motocykl s tlumičem výfuku	80	dlouhodobé působení – částečné poškození sluchu
nákladní automobil, rušná ulice	90	nepříjemný pocit v uších
hlasitá hudba, automobilová siréna	100	
rockový koncert, sbíječka	120	nebezpečí poškození sluchu
proudové letadlo	130	bolest v uších
startující raketa	140	trvalé poškození sluchu

OTÁZKA 10

Hluk je nežádoucí zvuk, který ruší, bolí, poškozuje sluch.
Navrhni opatření ochrany před hlukem...

Odpověď 10

Hluk je nežádoucí zvuk, který ruší, bolí, poškozují sluch.
Navrhni opatření ochrany před hlukem...

- odstranění nebo úprava kmitajících předmětů (proč?)
- zvuková izolace – bariéry, obaly...)
- chránění sluchu (špunty do uší, sluchátka...)
- zvětšování vzdálenosti od zdroje hluku...

co vede zvuk lépe – je zvukový vodič : vzduch nebo ocel *
voda nebo vzduch * led nebo voda * sklo nebo vzduch *

porovnej s tabulkou na str. 84

vyjmenuj několik zvukových izolantů:

OTÁZKA 11

Uved' dvě běžná zařízení používaná pro přenosu zvuku (např. hudební produkce)

1. převádí zvukový signál na elektrický
2. převádí elektrický signál na zvukový

Odpověď 11

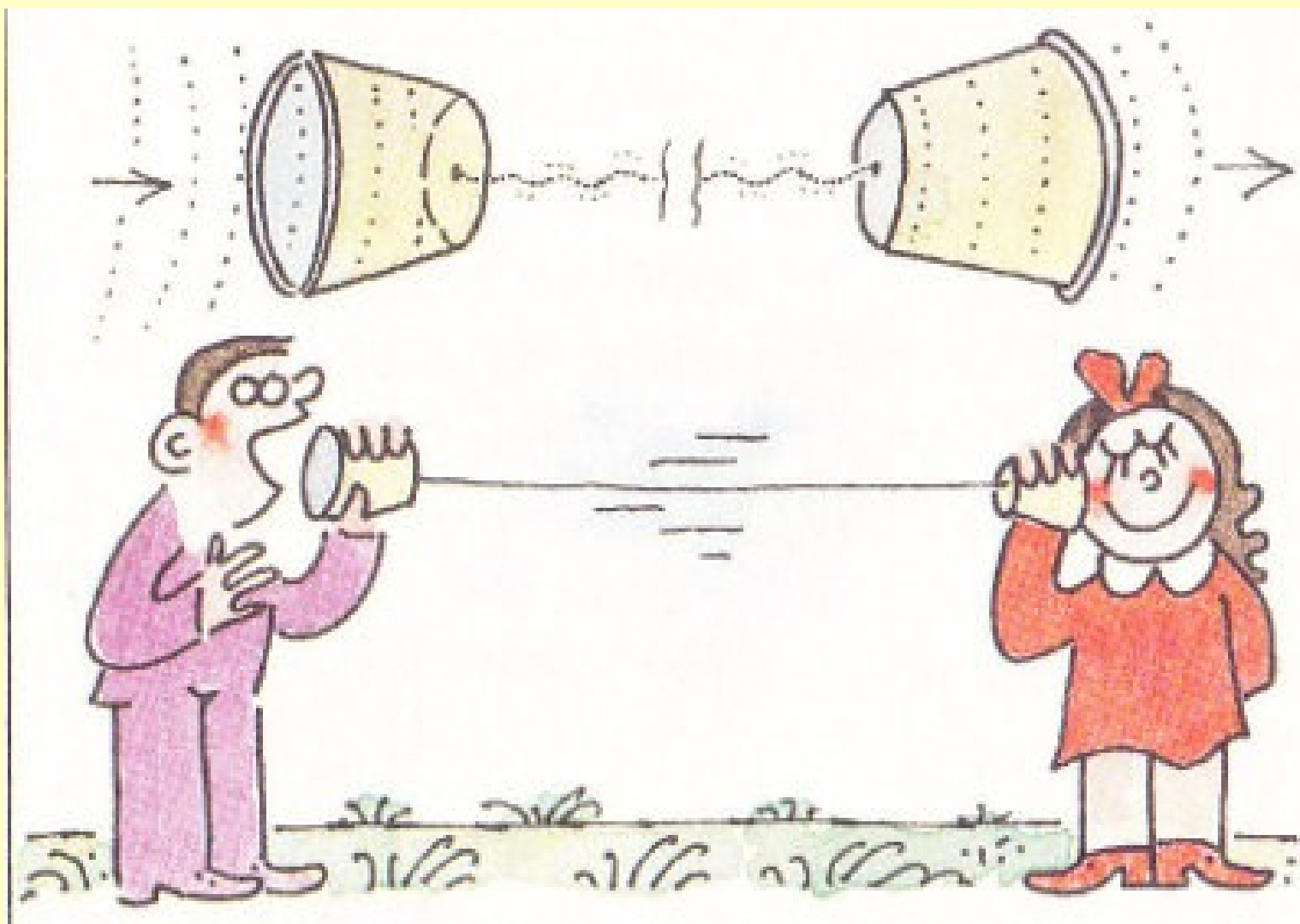
Uved' dvě běžná zařízení používaná pro přenosu zvuku (např. hudební produkce)

1. převádí zvukový signál na elektrický- **mikrofon**
2. převádí elektrický signál na zvukový-**reproduktor**

OTÁZKA 12

Vyjmenuj média pro záznam zvuku, a to historická i současná

Odpověď 12

Vyjmenuj média pro záznam zvuku, a to historická i současná

CD, magnetofonový pásek, kazeta, DVD, gramo-deska...

OTÁZKA 13

Rychlost zvuku za běžné teploty ($20\text{ }^{\circ}\text{C}$) a tlaku 1013 hPa je **340 m/s** . Když uvedu, že se vzrůstající teplotou se rychlost šíření zvukových vln zrychluje, rychlost zvuku o hodnotě **$331,6\text{ m/s}$** přiřadíme k teplotě 0°C nebo 40°C ?

Odpověď 13

Rychlost zvuku za běžné teploty ($20\text{ }^{\circ}\text{C}$) a tlaku 1013 hPa je **340 m/s** . Když uvedu, že se vzrůstající teplotou se rychlost šíření zvukových vln zrychluje, rychlost zvuku o hodnotě **$331,6\text{ m/s}$** přiřadíme k teplotě 0°C

OTÁZKA 14

Jak bys definoval/a tón ?

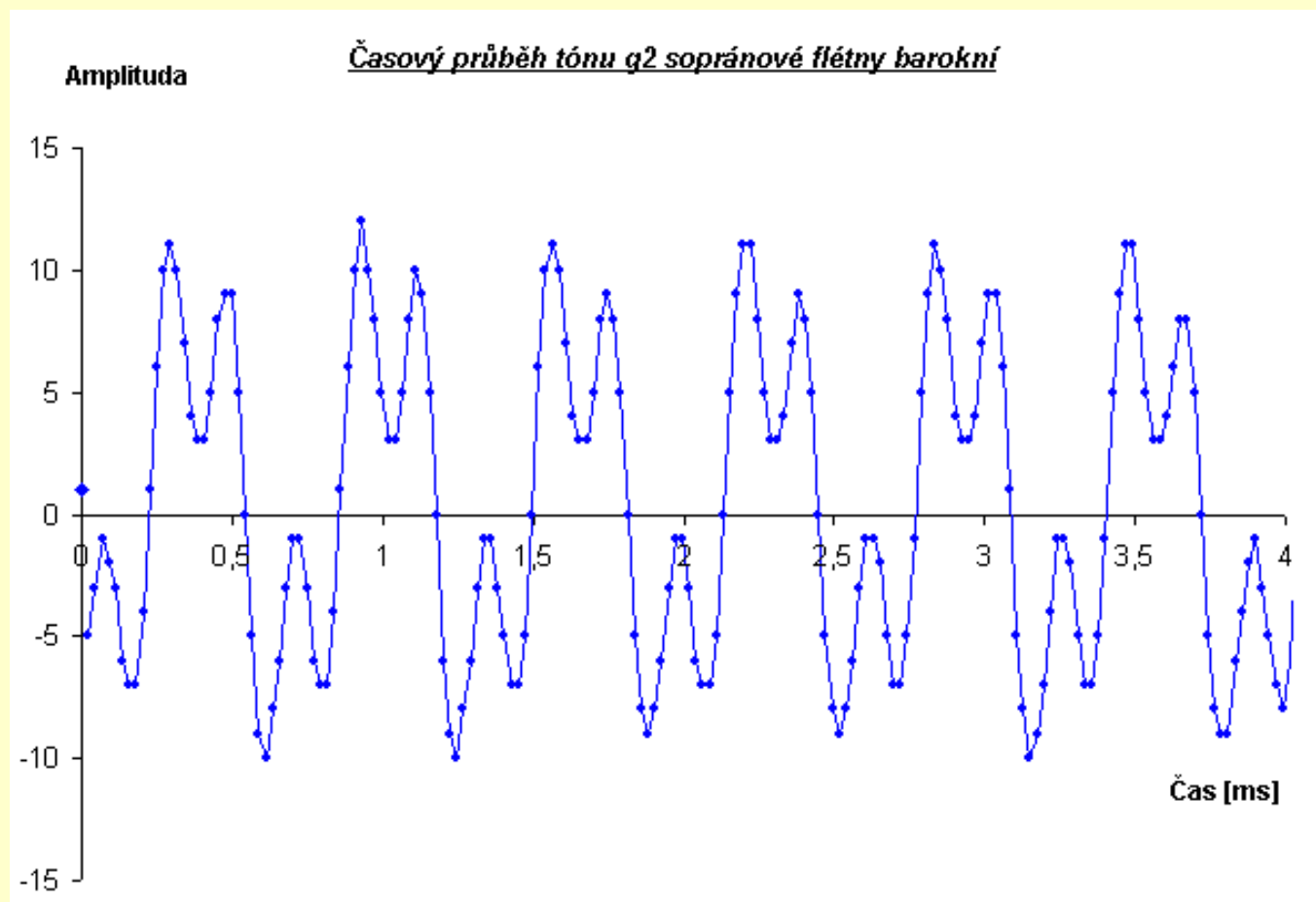

Odpověď 14

Jak bys definoval/a tón ?

Tón je zvuk o stálé frekvenci, vznikající pravidelným kmitáním

OTÁZKA 15

Podívej se na uvedené údaje, vlevo- rozsah vydávaného zvuku v Hz a vpravo rozsah vnímaného zvuku v Hz, kolikátý v pořadí je asi člověk a které údaje by mohly patřit netopýrovi a které psovi... údaje rozeber (vysoké a nízké zvuky..)

85- 1100 Hz

16-20 000 Hz

10 000- 120 000 Hz

1000 – 120 000 Hz

450 – 1800 Hz

15 – 50 000 Hz

Odpověď 15

Podívej se na uvedené údaje, vlevo- rozsah vydávaného zvuku v Hz a vpravo rozsah vnímaného zvuku v Hz, kolikátý v pořadí je asi člověk a které údaje by mohly patřit netopýrovi a které psovi... údaje rozeber (vysoké a nízké zvuky..)

člověk	85- 1100 Hz	16-20 000 Hz
netopýr	10 000- 120 000 Hz	1000 – 120 000 Hz
pes	450 – 1800 Hz	15 – 50 000 Hz

Zajímavé odkazy-

rychlost zvuku stokrát jinak

http://kdf.mff.cuni.cz/veletrh/sbornik/Veletrh_12/12_21_Dvorak.html

Další pokusy s kmitáním a zvukem

http://kdf.mff.cuni.cz/veletrh/sbornik/Veletrh_07/07_05_Holubova.html

záznamy frekvencí různých zvuků

http://fyzweb.cuni.cz/dilna/osciloskop_hratky/index.htm

KONEC

zdroje informací a obrázků:

Učebnice – Fyzika 9, SPN, a.s., autoři: Jáchim a Tesař
osobní archív

zpracovala Mgr. Jaroslava Ševčíková